

A NATO ÉS A MAGYAR HONVÉDSÉG TERMÉKAZONOSÍTÓ FOLYAMATAI ÉS ELJÁRÁSAI ¹

Berzsényi Péter ²

Rövid tanulmányommal az a célom, hogy áttekintést adjak a két szervezet (NATO és a Magyar Honvédség) kodifikációs folyamatairól és eljárásairól. Teszem mindezt azért, mert azt vallom, hogy a kodifikáció az első lépés ahhoz, hogy a későbbiek során a Magyar Honvédségben automatikus termékazonosító rendszert lehessen kiépíteni. Az adatgyűjtésben sokat segítettek a HM GTH Termékazonosító Osztály - TAO (később NCB³) munkatársai, Tóth László mérnök alezredes és Baranyi Tibor őrnagy, nekik külön köszönet ezért!

A téma eddigi tanulmányozása alapján azt állapítottam meg, hogy mind a NATO, mind a Magyar Honvédség kodifikációs szervezetében hasonló folyamatok játszódnak le, azonban azok megvalósításának módja, a támogatásukhoz biztosított szervezési, infrastrukturális és egyéb eszközök jelentősen eltérnek egymástól. *Tanulmányomban a következő területeket vizsgálom:*

- információgyűjtés és kiértékelés,
- termékbesorolás,
- termékazonosítás,
- kódképzés,
- kódbiztosítás,
- kódkarbantartás,
- kodifikációs információcsere.

1. Cikkemben mintegy szinonimaként használom a termékazonosítás és a kodifikáció fogalmakat, bár tisztában vagyok azzal, hogy a kodifikáció nagyobb területet fed le

2. Berzsényi Péter százados, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Logisztikai Tanszék, doktorandusz hallgató

3. NCB- National Codification Bureau

1. Információgyűjtés és kiértékelés

A NATO kodifikációs rendszerben (NCS4) ez a szakasz szorosan kötődik a beszerzés tervezéséhez és a beszerzéshez. A sikeres végrehajtás érdekében a beszerzésekre kötött szerződéseket minden esetben kodifikációs záradékkal látják el. A kodifikációs záradék megtalálható a STANAG 4177-ben és az ACodP-1-ben, itt találunk hozzá mintát is. A beszerzések irányítása többnyire egy kézben, a "központi tagozatban" fut össze, kisebb a csapat hatáskörben végrehajtott beszerzések aránya, ami lehetőséget teremt kodifikációs záradékban megfogalmazott szállítói kötelezettségek pontos betartására. A gyártók (beszállítók) és a kodifikációs szervezetek fel vannak készítve a nagy mennyiségű termékinformációk korszerű informatikai eszközök alkalmazásával történő elektronikus adatszerjére (EDI⁵). A NATO országok gyártói tisztában vannak azzal, hogy a NATO-piacra való bekerülésükre termékeik kodifikációja nélkül nincs esélyük, ezért a kodifikációs tevékenységet minden rendelkezésre álló eszközzel segítik. Erre való törekvés Magyarországon is megfigyelhető, Honvédségi érdekeltsgű részvénytársaság komoly érdeklődést tanúsít a NATO kodifikáció iránt, hiszen felismerte, hogy ez a piacra jutás egyik előfeltétele.

A Magyar Honvédség beszerzési rendszere komoly hiányosságokkal küszködik. A különböző szinten megvalósuló beszerzések központi koordinációja a kodifikációs információk beszerzése területén nem valósul meg, a szerződés kodifikációs záradékát a mai napig egyetlen beszerzési szinten sem alkalmazzák. Még az olyan nagy beszerzéseknél sem, mint például a **Mistral**. Ennek következtében bonyolulttá válik például a tartalék alkatrészek rendelése, a különböző logisztikai folyamatok irányítása. A csapat szintű beszerzések aránya jóval magasabb a NATO-ban megszokottnál.

A TAO informatikai és infrastrukturális ellátottsága nem teszi lehetővé a modern EDI eljárások alkalmazását sem hazai, sem külföldi viszonylatban. Erre, illetve termékinformációik strukturált nyilvántartására a hazai gyártók és beszállítók többsége nincs is felkészülve. A korábban beszerzett szovjet eredetű termékek információinak beszerzése a korábbi termelési struktúra szinte teljes körű átalakulása miatt, komoly nehézségekbe ütközik.

4. NCS - NATO Codification System - NATO kodifikációs rendszer

5. EDI - Electronic Data Interchange - Elektronikus adatsere

A termékek beszerzésének tervezéséről, a beszerzés végrehajtásáról a beszerzők, a kodifikációs rendszert üzemeltetőket rendszerint nem értesítik. A termékinformációk többnyire akkor jutnak először kodifikációs rendszert üzemeltetők tudomására, amikor az alkalmazó, vagy a beszerző a termékkód hiányában nem képes a terméket a logisztikai nyilvántartásokba bevezetni és ezért kódigénnyel fordul a TAO-hoz. Az így felterjesztett információk alapján azonban a kodifikálást gyakran nem lehet végrehajtani.

2. Termék besorolás

A NCS termék-besorolási elvei a fentebb említett szabályzóknak körültekintően, részletesen le vannak fektetve, pontosan meghatározzák, hogy egy adott termékcsoportba mely termékek tartoznak bele és melyek a kizárandók. Az osztályba sorolási rendszer változásáról az érintettek rendszeres kiadványokban tájékoztatják. A beszállítók ismerik a NCS termékbesorolási elveit és így a termékinformációk szállításával egy időben javaslatot tehetnek az adott termék besorolási osztályára. A kodifikációs szoftverek többsége tartalmazza a besorolásra vonatkozó elveket tartalmazó eljárásokat, amelynek segítségével a besorolás könnyebben végrehajtható.

A Magyar Honvédség termék kodifikációs rendszerében a termékek osztályba sorolása nincs kellően szabályozva. A gyártók nem (és többnyire az alkalmazók sem kellően) ismerik a termék kodifikációs rendszert (sem a honi, sem a NCS rendszert) és annak termék-besorolási elveit. A kódigényt felterjesztő alkalmazóknak lehetőségük van javaslatot tenni a termék osztályba sorolására, ám ezt a rendelkezésre álló termékinformációk és kodifikációs ismereteik hiánya miatt rendszerint nem, vagy helytelenül teszik meg. Az előző pontban megfogalmazott, a termékinformációk beszerzése területén fennálló hiányosságok miatt mind az új, mind a korábban beszerzett termékek vonatkozásában nehéz a termék pontos osztályba sorolása.

A kodifikációs szoftver rendelkezik az egyes termékosztályokra kidolgozott, korántsem teljes körű információkkal a termék besorolás elveiről, ám ezek az elvek nem kerültek kiadásra a NATO dokumentu-

mokhoz hasonló besorolási szabályzatok formájában, így ezeket csak a rendszert üzemeltetők ismerik. A kodifikációs szoftver használójának - amennyiben a terméket egyetlen osztály, egyetlen csoportjába sem tudja besorolni - lehetősége van új osztályozó szintek kialakítására az abba történő besorolás szabályainak részletes meghatározása és közreadása nélkül.

A Magyar Honvédség folyamatos, létszámcsökkentésekkel járó át- szervezése következtében a kodifikációs szervezetet létrehozó és annak informatikai rendszerét, kodifikációs szoftverét és az abban alkalmazott besorolás elveit kidolgozó személyek többsége az általuk birtokolt információkkal együtt mára már nem elérhető. Az általuk megalkotott rendszer teljes körű leírása nem történt meg, így egyes besorolási osztálycsoportok kialakításának elveiről a TAO semmilyen információval nem rendelkezik.

Ezek, valamint az előző pontban megfogalmazott hiányosságok növe- lik a téves besorolás és a másodpéldányok keletkezésének lehetőségét.

3. Termékazonosítás

A NCS-ben alkalmazott termékazonosítás (termékleírás) két mód- szerrel valósul meg:

a) leíró módszerrel;

b) referencia módszerrel.

- A termék leíró módszerű azonosítása megkívánja az egységes cikknevek és az IIG⁶ -t alkalmazó műszaki-technikai leírások használatát. A H6⁷ Nemzeti Kézikönyvekben minden egyes AIN⁸-hez egy külön IIG is tartozik. A leíró módszer alkalmazása során a termék teljeskörű leírása megtörténik, vala- mennyi az IIG-ben rögzített kötelezően megadandó információ a rendszerbe kerül.

6. IIG - Item Identification Guide - cikkazonosítási útmutató

7. H6 - Nemzeti Gyártók Kézikönyve

8. AIN - Approved Item Names - Elfogadott cikknevek

A NATO által alkalmazott szoftverek képesek valamennyi szükséges termékinformáció rögzítésére és esetlegesen új, kiegészítő információk utólagos felvitelére is. Így még olyan információkat is megtudhatunk, hogy mennyibe kerül az adott termék, ki a gyártója, hol található a gyártó, mivel lehet helyettesíteni stb.⁹

Az alkalmazott szoftverek lehetőséget adnak a termékazonosítására, a rendelkezésre álló információk alapján, illetve a termékkód alapján a termékinformációk kikeresésére is.

A leíró módszer kiegészítéseként alakították ki a referencia rajzok alkalmazását. Ezeknek a rajzoknak az a célja, hogy főként képi ábrázolással fejezze ki a termékek (cikkek) olyan jellemző tulajdonságait, amelyeket csak szavakkal nem lehet megfelelő módon ismertetni. A vonatkozó referencia rajzokat a cikkazonosítási útmutatók tartalmazzák.

“A referencia módszert akkor alkalmazzák, ha a részletes termék-információk nem állnak rendelkezésre. Ebben az esetben terméket a termék referencia kódjából és a gyártói kódból képzett jelsorozattal azonosítják.”

Mindkét módszer esetében rögzítésre kerülnek a termék gyártójáról rendelkezésre álló információk is, melyek további lehetőséget teremtenek a termék könnyebb azonosítására.

A termékek megnevezésére kizárólag a rendszeresen frissített nemzeti és **NAMSA**¹⁰ kiadványokban meghatározott cikkneveket használunk, melyeket a könnyebb keresés céljából **AINC**¹¹ kóddal látnak el.

A termék fizikai azonosítására széles körben elterjedt a kód termékhez történő fizikai hozzárendelése, és automatikus leolvasása. Leggyakrabban a vonalkódokat és a rádiófrekvenciás azonosítást alkalmazzák a hadseregben is. (Lásd US ARMY taszári bázisa.) Ekkor már automatikus azonosításról beszélhetünk, és itt utalok vissza a tanulmány elejére, mikor azt írtam, hogy a kodifikáció az első lépés az automatizálás felé.

9. Berzsényi Péter mk. szds. A vonalkódok alkalmazása a raktározásban Diplomá munka ZMNE 2000. p.42.

10. NAMSA - NATO Maintenance and Supply Agency - NATO Fenntartási és Ellátási Ügynökség

11. AINC - Approved Item Names Code - Elfogadott cikknév kód

Tekintsük át, hogy történik mindez a Magyar Honvédségben. A mi termék kodifikációs rendszerünkben a termék leírása és azonosítása alapvetően referencia módszerrel történik, mivel a termékkód mellett egy rekordon nyilvántartott információk száma a leíró módszer alkalmazását nem teszik lehetővé. A termékkód mellett csak a termék megnevezését és referencia számát (rajzszámát) tartják nyilván. A termékről esetlegesen rendelkezésre álló leíró jellegű információkat ezért a termék megnevezésébe kell belesűríteni. Ez a *"megnevezés"* adatmező korlátozott hossza miatt (maximum 28 karakter) nem mindig jár sikerrel és sok esetben a termék megnevezését első ránézésre, értelmetlen rövidítés sorozattá változtatja. Az elnevezések kialakításának nincs szabályzóknak közreadott és egyértelműen meghatározott módszertana.

A termékek gyártóinak adatait a rendszer nem tartja nyilván.

A termékkód termékhez való fizikai hozzárendelését és automatikus felismerését csak kísérleti jelleggel, korlátozott termékkörben alkalmazzák.

4. Kódképzés

A NCS-ben alkalmazott kodifikációs szoftver támogatja, a Magyar Honvédség kodifikációs szoftvere nem támogatja az egyedi kód automatikus kialakítását. Ezáltal a NATO kódképző folyamata gyorsabb. Az osztályba sorolás mindkét rendszerben igényli a kezelő közreműködését.

5. Kódbiztosítás

A NCS-ben a használatban lévő kódokat rendszeresen frissített, korszerű adathordozókon rögzített (CD-k) nemzeti és szövetségi kiadványok formájában juttatják el a felhasználókhöz. Az egyedi, egyszeri kódigények szabványosított formanyomtatványokon kerülnek megfogalmazásra és megválaszolásra. A nemzeti NCB-k többsége tagja a NATO postaláda rendszerének (NMBS¹²), amelynek alkalmazásával a papír alapú adatcserét teljesen kiküszöbölték.

12. NMBS - NATO Mailbox System - NATO postaláda rendszer

A Magyar Honvédség kodifikációs rendszerében a kódigények szabályzóiban rögzítettek és többnyire írásos formában kerülnek felterjesztésre és megválaszolásra. A mágneses adathordozón és a modemen keresztül történő adatcsere lehetősége is adott, de az ezekben rejlő lehetőségek még kihasználatlanok.

A kodifikációs információk rendszeres kiadása és széles körű terjesztése a Magyar Honvédségben nem megoldott. A kódigény kielégítéséről csak az igénylő kap visszajelzést, annak a megfelelő felhasználói körben történő terjesztése viszont a termék fölött anyagnemfelelősi joggal rendelkező szolgálati ág felelőssége, amely nem mindig esik egybe az igénylővel. Ez a kódigények többszöröződéséhez és kód másodpéldányokhoz is vezethet.

A csapathatáskörben képzett kódokról a központi kodifikációs szervezet nem kap tájékoztatást, így olyan termékeknek is képezhetnek kódot, amelynek már a központi kódbiztosítás keretében egyszer biztosítottak HETK azonosítót. Ez egy igen komoly probléma, mellyel azt hiszem már minden szakember találkozott.

6. Kódkarbantartás

A NCS-ben a gyártóval (beszállítóval) megkötött szerződés kodifikációs záradéka tartalmazza a termékinformációk frissítésének szabályait. A rendszerből kikerült termékeket törlik a nyilvántartásból, azok a frissített nemzeti és szövetséges kiadványokban már elkülönítve jelennek meg, az újonnan beszerzett termékinformációk pedig bekerülnek ezekbe a kiadványokba.

A Magyar Honvédségben a kodifikációs záradékot jelenleg nem alkalmazzák, így a gyártónak a termékinformációk módosulása során végrehajtandó információszolgáltatási kötelezettsége sem szabályozott. A rendszerben szintén előírták a kivont termékek kódjának törlését, erre azonban - a sorozatos termékkivonások ellenére - évek óta nem érkezett igény.

7. Kodifikációs információcsere

A nemzeti NCB-k és a NAMSA közötti információcsere legfontosabb területei:

- a termékekre vonatkozó kódigények felterjesztése és megválaszolása;
- a kodifikációs információkra vonatkozó módosítási igények felterjesztése és megválaszolása;
- a termékekre gyártóként, illetve felhasználóként való be-, illetve kijelentkezés;
- nemzeti kiadványok kölcsönös cseréje.

A NCS tagok a fenti területeken megvalósuló adatcsere végrehajtására kizárólag **EDI** alkalmazásokat használnak - kivéve az erre alkalmatlan formátumban készült nemzeti kiadványok cseréjét. Ennek legfontosabb eszköze a **NMBS**, melyet **AC/135**¹³ hozott létre és alkalmas a kodifikációs adatoknak távközlési úton - a **NAMSA**-nál lévő adatcsere állomáson keresztül - történő kicserélésére. **A rendszer biztosítja:**

- az előfizetők számára egy központi gép és program munkahely meglétét a különböző előre meghatározott csatlakozási lehetőségekkel;
- a különböző protokoll konverziók kezelését.

A **NMBS**-en keresztül adatok továbbítását végző szervek betartják az érvényben lévő, megadott szabályokat. A **NAMSA** az összes adatcsere-re vonatkozóan elvégzi az átjátszás irányítását, és az adatokat a meghatározott "**elektronikus postaládákban**" tárolja, ahol az előfizetők saját címükön visszakéreshetik.

13. AC/135 - 135-ös számú Szövetségi Bizottság - Kodifikációs Igazgatók

A NMBS előfizetői a következők lehetnek:

- a nemzeti NCB-k és a NAMSA;
- az AC/135 által és a MBSN-ben lefektetett részletes szabályozásnak megfelelően, a szponzorált nem-NATO országok;
- bizonyos feltételek szerint más szervek is a NMBS előfizetőivé válhatnak.

Azok az országok, melyek nem tagjai a NMBS rendszerének, kodifikációs információikat a szabályzatokban rögzített tartalmú formanyomtatványok, illetve a CRL¹⁴ adatbázisok segítségével cserélhetik ki.

A Magyar Honvédség kodifikációs szervezete jelenleg nem tagja a NMBS-nek, CRL jellegű információcserére alkalmas, rendszeres kiadvánnyal nem rendelkezik.

A csapathatáskörben kodifikációs tevékenységet folytatók és a TAO között a kapcsolattartás szintje alacsony, többnyire ad hoc jellegű.

8. Összefoglalva

Megállapíthatjuk, hogy a Magyar Honvédség jelenlegi termékazonosító rendszere rendkívül sok hiányossággal küzd. A hiányosságok kiküszöbölése a jelenlegi rendszert felhasználva gyakorlatilag lehetetlen. A megoldásképpen jelentkező adaptáció - mármint a NATO kodifikációs rendszeré - megoldható, de csak a sokszor emlegetett nemzeti sajátosságok figyelembevételével. *Egy jobb, működőképes rendszer átvétele nem szűgyen, ha viszont ezt tesszük, úgy meg kell azt ismerni és az általa használt terminológiákat kell használni. Így hozzá kell szoknunk, hogy a kodifikáció már nem csak egy jogalkotással kapcsolatos fogalom, hanem a termékazonosítás NATO "nyelven".*

14. CRL - Cross Reference List - Kereszthivatkozási Jegyzék